

ben

březen

únor

Jaro

Souhvězdí	Kdy?	Kde?	Jak je nápadné?	Strana
Lev	březen	středně vysoko	* * * *	20
Velký vůz	duben	v zenitu	* * * * *	22
Panna	duben	u obzoru	* *	24
Pastýř	květen	středně vysoko	* * *	26
Severní koruna	červen	středně vysoko	* * * *	28

* nenápadné

* * * nápadné

* * * * * velmi nápadné

Jak najdete souhvězdí Lva

- * Pohlédněte na jižní oblohu zhruba ve střední výšce.
- * Vaši pozornost tam upoutá jasná, modravě bílá hvězda. To je Regulus, hlavní hvězda souhvězdí Lva.
- * Vlevo od Regula naleznete další čtyři hvězdy, jejichž spojnice vybíhají do špice obrazce. Leží zhruba rovnoběžně s obzorem a jsou na dvě šířky ruky dlouhé. To je tělo Lva s hvězdou Denebola na lvím ocasu.
- * Od Regula vybíhá obloukovitý řetěz hvězd, který měří přibližně jednu a půl šířky ruky a nahoře tvoří lví hlavu; ta svým

tvarem připomíná srp nebo zrcadlově obrácený otazník.

- * Regula najdete také na konci asi šestinásobného prodloužení spojnice předních kol Velkého vozu směrem dolů. K nalezení Velkého vozu se musíte silně zaklonit.

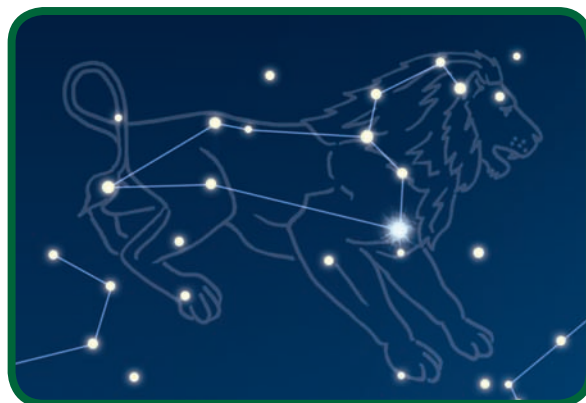
Lev je velké a výrazné jarní souhvězdí, které snadno rozpoznáte. Rozprostírá se do takové šířky, že ho nezakryjete ani předpaženou rukou. Regulus tvoří pravý vrchol jarního trojúhelníku (viz str. 18).

Rozměry souhvězdí na obloze

VÝŠKA: 2 šířky ruky, **ŠÍŘKA:** 3 šířky ruky

Báje a pověsti

- * Lev je v obrazci souhvězdí dobře patrný. Regulus znamená „malý král“ a představuje také srdce Lva. Řekové v něm spatřovali nemejského lva, netvora se srstí z kovu a kamene. Řecký hrdina Herkules (řec. Héraklés), který byl nemanželským synem boha Dia a vynikal neobyčejnou silou, lva zardousil, stáhl mu kůži a použil ji na svou neproniknutelnou zbroj. Lví hlavu si nasadil jako přilbu a stal se nezranitelným.

Regulus ve Lvu

- * Regulus je jednou z pětadvaceti nejjasnějších hvězd oblohy. Má modravě bílou barvu. Je to velmi horká hvězda, její teplota dosahuje 12 000 °C, zatímco Slunce jen asi 6 000 °C. Jeho průměr je 33,5krát větší a svítivost 140krát větší než u Slunce. Kdyby byl na místě Slunce, vypařili bychom se. Regulus má na obloze zvláštní polohu: leží na dráze, po níž se mezi hvězdami pohybuje Slunce, Měsíc a planety (viz str. 88). Proto ho občas zakryje kotouč Měsíce. Takový zákryt je vzá-

nou a významnou událostí, poněvadž trvá jen krátce. Zvláště působivý je zákryt měsíčním srpkem, kdy hvězda náhle zmizí za neosvětlenou stranou Měsíce. Poté se hvězda zhruba po hodině za osvětlenou stranou náhle zase objeví.

Regulus je jednou z nemnoha jasných hvězd, které Měsíc může zakrýt. Dále to může být Spika v Panně (str. 24), Antares ve Štíru (str. 34) a Aldebaran v Býku (str. 62). Kdy a kde je takový zákryt pozorovatelný, zjistíte třeba ve Hvězdářské ročence, v astronomických časopisech nebo na hvězdárně. Regula doprovází ještě jedna slabá hvězdička, již lze rozpoznat triedrem.

Velký vůz

+ zenit

Rys

Honící psi

Cor Caroli

Malý lev

Blíženci

Pollux

Kastor

Rak

Jesličky

Lev

Denebola

Regulus

Panna

Hydra

Alphard

Pohár

Havran

jih

Jak najdete souhvězdí Velkého vozu

- * Otočte se k severu.
- * Zakloňte se a podívejte se k zenitu, bodu přímo nad vaší hlavou.
- * Na šířku zhruba tří prstů natažené ruky pod zenitem naleznete sedm jasných hvězd, které tvoří šikmý čtyřúhelník; napravo z něj pak vychází linie tří hvězd, zatočená lehce vzhůru.
- * To je Velký vůz: čtyřúhelník představuje korbu, vycházející linie oj vozu.

Báje a pověsti

- * Sedm jasných hvězd Vozu s ojem lze najít velice snadno. V různých zemích si lidé připodobňují toto souhvězdí podle vlastní fantazie – Američané v něm kupříkladu vidí „*big dipper*“, tj. „velkou naběračku“; severské národy zase hovoří o jednonohém obru: nohu tvoří oj vozu. Mimochodem, Velký vůz není žádné oficiální souhvězdí! Pro astronomy je to jen část většího a hůře rozpoznatelného souhvězdí Velké medvědice (viz hvězdná mapa vpravo).

Mizar a Alkor ve Velkém vozu

- * Velký vůz na obloze nelze přehlédnout: pozná jej snad každý. Zkuste se však zadívat pozorněji na prostřední hvězdu oje: zjistíte, že těsně vedle jasné hvězdy září o něco slaběji ještě druhá (viz obr. vlevo). Ta se jmenuje Alkor, což znamená „jezdec“, který jede na jasnějším Mizaru. Obě hvězdy jsou natolik blízko, že by se mezi ně nevešla ani půlka hrášku v natažené ruce. Na této dvojici si také můžete vyzkoušet svůj zrak: pokud je rozlišíte, nemusíte si s ostrostí svého zraku dělat starosti. Mizar je sice

Souhvězdí Velkého vozu je velice známé a snadno se rozpozná. Na obloze jej naleznete kdykoli po celý rok, poněvadž v našich šířkách nikdy neklesá pod obzor. Na jaře stojí nejvýš a rozprostírá se na nebeské klenbě v převrácené poloze, na podzim je najdete „vzpřímené“ blízko severního obzoru. Velký vůz nám slouží jako výtečný výchozí bod pro orientaci na hvězdném nebi (viz též str. 12).

Rozměry souhvězdí na obloze

VÝŠKA: 1 šířka ruky, **ŠÍŘKA:** 1 šířka ruky

k Alkoru na obloze zdánlivě blízko, ale ve skutečnosti jsou obě hvězdy od nás různě daleko a nepatří k sobě.

Blízko Velkého vozu je ještě další jasná hvězda: nad zenitem ve vzdálenosti o něco delší než šířka ruky od poslední hvězdy oje ji najdete ve velké, jinak bezhvězdné oblasti: jmenuje se Cor Caroli, tedy „srdce Karlovo“. Tato hvězda nepatří ani do souhvězdí Velkého vozu, ani Velké medvědice, nýbrž do sousedního souhvězdí Honicích psů. Spolu s blízkou, výrazně slabší hvězdíčkou tvoří celé souhvězdí.

Malý lev

Cor Caroli

Honicí psi

zenit

(Velká medvědice)

Mizar

Alkor

Pastýř

Velký vůz

Rys

Malý vůz

Drak

Polárka

Labuť

Perseus

Kassiopeia

Kefeus

Deneb

Algol

Ještěrka

sever